

В.Д.ОМЕЛЬЧЕНКО, академік АН, директор,
О.М.САВЕЛЬЄВА, **Л.С.ВРОНСЬКА** кандидати техн. наук, провідні наукові співробітники
(Київський державний науково-дослідний інститут текстильно-галантерейної промисловості)

Досвід Європейського Союзу щодо захисту ринку товарів легкої промисловості

The textile and clothing industry is facing new challenges following the globalization of the world economy and competition of fast-growing Asian markets. In order to stay in the business, companies have to look for differentiating factory by designing high-value textiles and clothing. The European eco-label, which is the only sign of environmental quality, both presents a unique opportunity to satisfy your customers' expectation.

Вітчизняні текстильна та швейна промисловості останнім часом впритул зіткнулися з проблемами, пов'язаними з глобалізацією світової економіки і конкуренцією швидко зростаючих азійських (насамперед китайських) ринків. Ця проблема загостриться більше після вступу України до СОТ, коли відкритість її ринку зумовить ще більший потік імпорту (як засвідчив досвід, не завжди якісного і безпечного для здоров'я населення), який може стати загрозою для вітчизняного товаровиробника. Щоб зберегти свій бізнес, товаровиробник має шукати такі чинники, які б дали змогу йому виробляти суттєво якіснішу продукцію, безпечну для здоров'я людини та екології.

Через це доцільно звернутися до досвіду Європейського Союзу (ЄС), де цій проблемі більш ніж десятиріччя приділяють значну увагу, доказом чого є високий рівень законодавства з цього питання — низка Рішень Комісії Європейського Союзу, про які йтиметься далі.

Закисною мірою від загрози вітчизняному ринку текстилю та швейних виробів є введення, так званого, еко-ярлика, що надається тільки безпечної високоякісної продукції, виробленої в дозволеній екологічній виробничій. Право на європейський еко-ярлик, який є єдиною ознакою екологічної якості, визначає незалежна організація. Він має силу повсюди в ЄС і являє унікальну здатність задовольняти сподівання споживачів. Доцільно відзначити, що рішення звернутися за таким ярликом підприємця ухвалює добровільно. Наявність еко-ярлика не є обов'язковою, як наприклад, обов'язкова сертифікація в Україні дитячого одягу і матеріалів для нього або гігієнічний висновок, що видають органи Міністерства охорони здоров'я. Цей ярлик є тільки ознакою високої якості та безпечності продукції, допомагає в конкурентній боротьбі за ринки збуту, а не є засобом державного регулювання.

Еко-ярлик має оригінальний рисунок і такий текст:

- * Зменшене водне забруднення
- * Обмежено небезпечні речовини
- * Охоплено весь ланцюжок виробництва

Основоположним документом ЄС щодо еко-маркування усіх видів промислової продукції є Постанова Європейського Парламенту і Ради від 17.07.2000 р. №2000/1980 щодо схеми присудження права на еко-ярлик Співдружності та проектних критеріїв щодо такого маркування. В розв'язок даної Постанови розроблено документи на конкретні види продукції, зокрема щодо текстильних виробів — Рішення Комісії ЄС від 15.05.2002 р. №2002/371/ЄС, яким внесено низку поправок у раніш чинний документ від 17.02.1999 р., №1999/178/ЄС.

Доказом серйозності ставлення до цієї проблеми в ЄС є те, що задекларовані у зазначених документах еко-критерії та їх рівень переглядають у бік підвищення вимогливості кожні п'ять років.

Під текстильними виробами у вказаному Рішенні мають на увазі: одяг; належності (такі, як носові хусточки, шарфи, сумки, рюкзаки, пояси тощо), що за масою складаються (щонайменше на 90%) з текстильних волокон; інтер'єрний текстиль (крім настінних та підлогових покриттів); волокна, пряжа, нитки і полотно, призначене для використання в одязі, належностях та інтер'єрному текстилю.

Наявність еко-ярлика на ці вироботи означає, що вони мають такі ознаки якості:

- В процесі виробництва волокна обмежено до встановленого рівня забруднення води і повітря
- Обмежено використання речовин (барвників, замаслювачів, сповільнювачів полум'я та ін., що є шкідливими для екології (насамперед, водної), і для здоров'я людини
- Гарантії низької усадки під час прання та сушіння, стійкості пофарбування проти прання, поту, сухого і вологого тертя, дії світла
- Розповсюдження критеріїв безпеки на увесь технологічний ланцюжок виробництва, (починаючи від волокна і закінчуючи утилізацією відходів)

В документі не тільки перелічені критерії екологічності та якості, а й вказано або їх конкретні рівні, або заборону щодо використання тих чи інших складових чи речовин. При цьому, треба відзначити, претендент на одержання еко-ярлика — виробник або постачальник продукції — сам декларує використання або невикористання тієї чи іншої сировини, речовин, барвників тощо (тільки низку показників оцінює незалежна сторона лабораторними методами із зазначенням конкретних методів випробування).

Всі критерії поділено на три головні категорії — щодо текстильних волокон; процесів та хімікатів; придатності до використання.

Критерії щодо текстильних волокон складаються з трьох частин для кожного конкретного виду волокон (акрилових, бавовняних, лляних, вовняних, поліамідних, поліуретанових, поліефірних, поліпропіленових, штучних — віскозних, ацетатних тощо), а саме:

- ◆ Обмеження шкідливих залишків у волокнах (наприклад, акрилових — акрилонітрила; бавовняних і вовняних — низку відомих пестицидів; поліуретанових — оловоорганічних з'єднань; поліефірних — сурми; поліпропіленових — пігментів, що ґрунтуються на свинцю та ін.)
- ◆ Обмежений рівень забруднення повітря протягом вироблення волокна (наприклад, поліуретанового — ароматичними діізоціанатами; целюлозного — сіркою; поліефірного — летючими органічними з'єднаннями (VOC) та ін.)
- ◆ Обмежений рівень забруднення води протягом виробництва волокна (наприклад, льону та інших луб'яних — хімічного споживання кисню (COD), віскозного — цинку тощо)

Критерії щодо процесів перероблення волокон стосуються до прядіння, ткацтва, в'язання, фарбування, обробки полотен, пошиття одягу і належностей, пакування, поховання відходів виробництва. Ці критерії, в свою чергу, містять таке:

- ✓ Обмеження використання речовин, шкідливих для навколишнього середовища (особливо водного) та здоров'я людини — до цих речовин віднесено складові замаслювачів та аспретів для прядіння та шлітування, детергентів, пом'якшувачів полотен та ін., які мають бути біорозпадними або видалятися
- ✓ Недопущення використання у обробці полотен сполук церію, важких металів, формальдегіду у разі знебарвлення та депігментації, хромових протрав під час фарбування, хлорфенолів, азобарвників, барвників та уповільнювачів полум'я, розчинників і пластифікаторів, що класифікуються як канцерогенні, мутагенні та отруйні (надаються переліки з посиланням на Директиву ЄС 67/548/ЄС), протиусадкові обробки (крім вовняних полотен) тощо
- ✓ Обмеження емісії хлоровмісних агентів під час відбілювання, рівня металевих домішок в барвниках і пігментах (Ag, Ba, Fe, Cd та ін., всього понад 15), хімічного споживання кисню, рівня рН та температури під час волого-теплової обробки та ін.

Критерії придатності до використання стосуються до пофарбованої пряжі (ниток), тканих або в'язаних полотен та одягу:

- ➔ Зміна розмірів під час прання та сушіння — 8% для трикотажних та махових виробів (за довжиною та шириною), 6% (за основою та утоком) для інших тканих виробів, 2% (за основою та утоком) для завіс і тканин для меблів, що підлягають пранню та є заміними
- ➔ Стійкість пофарбування: проти прання — на рівні 3-4 балів (проте це не стосується до виробів з маркуванням «тільки сухе чищення»); проти поту (кислотному та лужному) — на рівні 3-4 балів; проти вологого тертя — на рівні 2-3 балів (для джинсових тканин, пофарбованих індиго — 2 балів); проти світла — якнайменше на рівні 5 балів; щодо тканин для меблів, завіс, драпіт та інших тканин допускається 4 бали, в тому числі пофарбованих у світлі тони, а також виготовлених на 20% з вовни або інших кератинових волокон, шовку або лляних чи решти луб'яних волокон.

При цьому інформація щодо зміни розмірів (у відсотках) має бути вказана і на ярлику з догляду за виробом, і на пакуванні та/або в іншій документації про виріб у разі, якщо рівень цих змін перевищує вищезазначений.

Як випливає з наведених даних, в країнах ЄС дуже серйозно ставляться не тільки до безпеки продукції, виробництва і основних її споживчих властивостей, а й завдяки їм — до конкурентоспроможності свого внутрішнього ринку товарів легкої промисловості (аналогічний підхід в ЄС до взуття, ліжкових матраців, постільної білизни, згідно з Рішеннями Комісії ЄС №2002/231/ЄС від 18.03.2002, №2002/740/ЄС від 03.09.2002, 96/304/ЄС від 22.04.1996, відповідно).

Нині в Україні, на погляд авторів статті, доцільно було б також ввести знак екологічної та споживчої безпеки, який одержували б добровільно ті виробники (бізнесмени), що готові боротися за престижність та конкурентоспроможність своєї продукції не тільки на внутрішньому ринку, а й на ринках інших країн, зважаючи на очікуваний вступ України до СОТ і бажання стати повноправним членом ЄС.

Повтовх до цього — розроблення Технічного регламенту (згідно із Законом України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»), який ґрунтувався б на описаному вище Рішенні Комісії ЄС.

Одержано 01.08.2007